

* Peloušková, Hana. *Český a německý volný dativ ve srovnání*. Masarykova univerzita. Brno 2013, 181 s.

Vlastní jména v textech a kontextech*

Kolektivní monografie nazvaná *Vlastní jména v textech a kontextech*, na níž se podílelo 27 autorů, představuje současné směřování onomastiky, oboru, jehož významným představitelem je prof. dr. Rudolf Šrámek, CSc., letošní jubilant (narodil se 15. ledna 1934). Její vznik je spojen se stejnojmennou konferencí s mezinárodní účastí, pořádanou ve dnech 30. a 31. ledna 2014 katedrou českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity na jeho počest. Svým zaměřením navazuje na sborník *Teoretické a komunikační aspekty proprií*, který byl vydán k minulému jubileu profesora Šrámka (2009) a který spolu s jinými konferencemi a studiemi o vlastních jménech ukazuje, jak je daná tematika dnes aktuální.

Onomastika neboli nauka o vlastních jménech je disciplína, jejíž kořeny jsou zejména tam, kde se věnovala hledání starších pojmenování míst nebo lidí a sledovala jejich vývoj, staré, ale vědecký základ získává až v posledních letech. V tomto posunu oboru od spíše národopisného studia ke studiu vědeckému, a to v rámci širice pojaté lingvistiky u nás a v sousedních zemích, hraje podstatnou roli Šrámkův *Úvod do onomastiky* (1999), jenž je vítanou inspirací všem, koho vlastní jména z různých aspektů zajímají, tedy nejen filologům, ale i historikům nebo dalším zájemcům. Kniha, na níž zde upozorníme, dokumentuje další rozvíjení a upřesňování náplně onomastiky a prezentuje dílčí výsledky nejnovějších zkoumání.

Úvodní teoretická stať sleduje jak proměny definice oboru, tak různé aspekty jeho pohledu a v souvislosti s tím vymezuje postavení onomastiky mezi filologickými i dalšími společenskovědními disciplínami. Upozorňuje také na aktuální otázky, kterými se dnes profiluje. Tato nejrozsáhlejší kapitola je věleněna do prvního okruhu, kde najdeme i další teoretičtější zaměřené podkapitoly. Jednotlivé okruhy dnešní, a to hlavně české onomastiky pak ukazují následující tři vnitřně členěné kapitoly. První z nich se věnuje fungování vlastních jmen v současnosti, a to opět od výkladů obecnějších ke konkrétním kapitolám o některých typech jmen místních a pomístních. Pozornosti se dostalo jak tématům nejsoučasnějším, tvorbě osobních jmen v slangu mladé generace nebo v současnosti diskutovanému přechylování ženských příjmení a tendenci k dvojjmennosti osob, tak vlastním jménům doloženým z regionů nebo z dialektů. Nejen opomenuta ani lidová snaha interpretovat vlastní jména obcí nebo jména pomístní: v souvislosti s touto širokou tematikou se představují svými kapitolami lingvisté různých generací a různé obory v rámci jazykovědy, pohled do seznamu spoluautorů pak dává tušit, že tematika je sledována na více fakultách v ČR i zahraničí.

Další kapitola obsahuje dva příspěvky věnované morfologii vlastních jmen, v nichž se materiálovou oporou stává Český národní korpus: tento přístup umožňuje postihnout nové tendence v deklinaci, které tu existují a s nimiž se vyrovnává s větším nebo menším úspěchem vyjadřovací praxe. Je tomu tak proto, že vlastní jména jsou méně zakotvena v jazykovém povědomí a v komunikaci (zvláště oficiální) se otázka spisovnosti jejich tvarů, které jsou často v regionech ustáleny v nespisovné mluvě, stává skutečným problémem.

Čtvrtá, poměrně rozsáhlá kapitola se pak věnuje vlastním jménům v textech

literatury různých období od realistického románu až po současnost, v próze, dramatu a v literatuře pro dospělé i pro děti. Podkapitoly ukazují, jak zdánlivě týž prostředek může mít v rámci literárního textu různou funkci a jak naopak taková předpokládaná funkce vede i k volbě nebo tvoření literárních jmen.

Celek knihy je pečlivě vybaven rozsáhlým seznamem sekundární literatury, kde bychom ocenili odlišení pramenné literatury (zvláště slovesných děl, z nichž byl čerpán materiál pro poslední kapitolu) od literatury oboru, eventuálně i oddělení knih a studií, k nimž autoři přímo odkazují, od titulů víceméně souvisejících. Pro příjemce, který se hodlá knihou inspirovat k samostatné práci, by to bylo vítané.

Celá kniha je zajímavá nejen pro filology, ale i pro všechny, koho zajímá současná čeština a její fungování v komunikační praxi. Je formulována (kromě úvodního teoretického výkladu) přístupným způsobem, dostatek dokladů projasňuje výklad a činí jej zajímavým. Už proto se domníváme, že je vhodné na ni upozornit v revui *Universitas*, jejíž čtenáři jsou soustředěni na své obory, ale neodmítají informace o dění v oborech jiných.

M. Krčmová

* Minářová, Eva; Sochorová, Dagmar; Zítková, Jitka (eds.). *Vlastní jména v textech a kontextech*. Masarykova univerzita. Brno 2014, 240 s.

Josef Wagner, *Torzo*, 1936